

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในอารยะประเทศ การปกครองระบอบประชาธิปไตย ได้รับการยอมรับว่าเป็นระบอบการปกครองที่พึงประสงค์ เพราะ เป็นกระบวนการปกครองที่ยึดหลักการว่าประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นระบอบการปกครองที่ยกย่องคุณค่าและเคารพในสิทธิและศักดิ์ศรีของมนุษย์ ประชาชนมีความเสมอภาคกันทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง มีเสรีภาพที่จะเลือกเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ซึ่ง ธาณินทร์ กรัยวิเชียร ได้กล่าวถึงจุดเด่นของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สรุปได้ว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยทำให้ประชาชนสามารถรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ปกป้องผืนแผ่นดินซึ่งเป็นราชอาณาจักรเดียวกันอันแบ่งแยกมิได้ และระบอบประชาธิปไตยยังเหมาะสมกับความเป็นอยู่และชีวิตจิตใจของคนไทยอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะระบอบประชาธิปไตยมีรากฐานมาจาก คีลธรรม อุดมคติล่องกับศาสนาทั้งหลายของปวงชนชาวไทย คือ เคารพในความเป็นธรรม (justice) เหตุผล (reason) เมตตาธรรม (compassion) ความศรัทธาในมนุษยชาติ (faith in men) และความเคารพในเกียรติภูมิแห่งมนุษยชาติ (human dignity)¹

การที่จะพัฒนาผลเมืองของประเทศให้มีความรู้ความเข้าใจ และสามารถดำเนินชีวิตภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้นั้น การศึกษานับว่ามีบทบาทในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยในระดับบุคคล (ระดับจุลภาค) และมีผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นไป (การเมืองระดับชาติหรือระดับรัฐ)²

¹ ธาณินทร์ กรัยวิเชียร, ระบอบประชาธิปไตย, (กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, 2520), หน้า 71.

² บรรพต วีระชัย, เอกสารการสนทนาศูนย์พัฒนาศึกษา หน่วยที่ 5-11, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2524), หน้า 81.

สำหรับประเทศไทย นับตั้งแต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา รัฐบาลไทยได้วางเป้าหมายของการพัฒนาการเมืองและการปกครอง เพื่อเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยโดยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขมาโดยตลอด หากน่านโยบายทางการศึกษานับตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองมาวิเคราะห์ จะพบว่าความสัมพันธ์ทางการเมืองและการศึกษามีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยโดยร่วมกันมาจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นนโยบายพัฒนาการศึกษาที่รัฐได้กำหนดขึ้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน คงสภาพอ่านออก เขียนได้ คิดคำนวณได้ และสามารถดำรงตนเป็นพลเมืองดีในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข¹ นอกจากนี้นโยบายการจัดการศึกษาในแผนการศึกษาชาติดังกล่าวแล้ว รัฐยังได้มีเป้าหมายในการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนแห่งชาติขึ้น เมื่อพุทธศักราช 2520 โดยมีมุ่งหวังที่จะปลูกฝังเยาวชนให้มีศรัทธาและยึดมั่นในคุณค่าของวิถีชีวิต และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข²

จากแนวนโยบายของรัฐที่จะให้การศึกษา เป็นกระบวนการในการพัฒนาค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย โดยที่โรงเรียน เป็นหน่วยหนึ่งของสังคม มีบทบาทในการพัฒนาสังคมเป็นสถาบันถ่ายทอดการเรียนรู้และวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม³ ดังนั้น การเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยในโรงเรียน นอกจากจะเป็นเรื่องที่ควร

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520. (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, 2520) หน้า 1.

² คณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนแห่งชาติ, นโยบายเร่งด่วนในการส่งเสริมและพัฒนาเยาวชนแห่งชาติ 2520, 15 หน้า, อัดสำเนา,

³ Richard E. Dawson and Denneth Prewitt, Political Socialization (Boston : Little, Brown and Company, 1969) pp. 99-100.

ปฏิบัติทุก ๆ ระดับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนแล้ว โรงเรียนประถมศึกษา นับว่าเป็นสถาบันพื้นฐานแห่งแรกที่มีความสำคัญต่อการปลูกฝังวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เพราะ ปัจจุบันมีนักเรียนในระดับประถมศึกษา เป็นจำนวนมาก กระจายอยู่ตามโรงเรียนในทุกพื้นที่ทั่วประเทศกว่าสามหมื่นโรงเรียน และจากการสำรวจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พบว่า นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาไปแล้ว มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษา เพียงประมาณร้อยละ 44 เท่านั้น ส่วนอีกประมาณร้อยละ 56 ต้องออกจากโรงเรียนไป โดยไม่มีโอกาสที่จะได้รับการศึกษาทางตรงอีกเลย¹ ดังนั้น การเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยในระยะที่นักเรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา จะทำให้นักเรียนเข้าใจถึงวิถีชีวิตประชาธิปไตย และสามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ ซึ่งในเรื่องของการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยนั้น โรงเรียนประถมศึกษาทำหน้าที่โดยตรงอยู่แล้วในการปลูกฝังให้นักเรียนได้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายในหมวดคุณสมบัติที่ต้องการเน้นของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในการเสริมสร้างพลเมืองให้มีคุณภาพตามการปกครองระบอบประชาธิปไตย ที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยกำหนดให้โรงเรียนสอนความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตหน่วยการเรียนรู้และการปกครอง² อันเป็นความรู้พื้นฐานประชาธิปไตย นอกจากการให้ความรู้เนื้อหาวิชาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรประถมศึกษาดังกล่าว โรงเรียนสามารถสอดแทรกค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย ในการเรียนการสอนในแต่ละเนื้อหาวิชากลุ่มประสบการณ์ การจัดกิจกรรมในชั้นเรียน และการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในโรงเรียน เพื่อเสริมสร้างการทำงานในระบอบประชาธิปไตย สำหรับการเสริมสร้างประชาธิปไตยในชุมชน โรงเรียนอาจส่งเสริมโดย

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : ศรีเมืองการพิมพ์, 2528), หน้า 12.

² กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรประถมศึกษา, 2521.

ให้ประชาชนมีส่วนร่วมช่วยในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น อันจะเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่นด้วย

เมื่อโรงเรียนประถมศึกษาเป็นสถานศึกษาพื้นฐานแห่งแรก ในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนทั่วประเทศ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ทำการสำรวจการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ในปีการศึกษา 2526 พบว่า มีโรงเรียนประถมศึกษาหลายพันโรงได้พยายามจัดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียน แต่มีหลายโรงเรียนที่ยังไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องนี้เท่าที่ควร เพราะความสับสนของการจัดกิจกรรม¹

จากความสำคัญและปัญหาของการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้มีนโยบายที่จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนตามโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในงานกิจกรรมนักเรียน ที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่ง นายชวน หลีกภัย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวไว้ว่า

.....
ศูนย์วิทยทรัพยากร

¹สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 150.

กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาเห็นว่า ถ้าโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งมีจำนวนกว่า 31,000 โรงเรียน และมีเขตบริการครอบคลุมทุกหมู่บ้าน ถ้าได้มีรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสฝึกกระบวนการประชาธิปไตยอย่างทั่วถึง โดยการเน้นให้นักเรียนรู้วิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยจากการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา และเปิดโอกาสให้ฝึกฝนเรื่องประชาธิปไตยจากกระบวนการกลุ่ม รวมทั้งการจัดบรรยากาศแบบประชาธิปไตยในโรงเรียน ย่อมจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องประชาธิปไตย และส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ และมีเจตนาที่ดีต่อระบอบประชาธิปไตย จนสามารถนำวิถีการประชาธิปไตยไปใช้ในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว และในชุมชนได้ในที่สุด...¹

เมื่อได้พิจารณารูปแบบและวิธีการ เสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาแล้ว จะเห็นว่า ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในเรื่องนี้ คือครูผู้สอนที่จะต้องอยู่ในฐานะรับผิดชอบ สร้างระบบสังคมและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนให้เป็นตัวอย่างกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะบทบาทในฐานะผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้ใกล้ชิดนักเรียน และในฐานะแม่แบบของบุคลิกภาพประชาธิปไตย² ซึ่ง ธนู แสงวงศักดิ์ ได้กล่าวถึงบทบาทครูในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย พอสรุปได้ว่าครูควรจะได้รับการศึกษาอบรมในเรื่องที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยโดยถูกต้อง จนสามารถทำหน้าที่อบรมเยาวชนได้เป็นอย่างดี ครูควรมีความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยดังต่อไปนี้

1. ความหมายของคำว่า "ประชาธิปไตย" ทั้งในด้านการปกครองและในด้านความเป็นอยู่ในสังคมประชาธิปไตย

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา, คำนำ,

² สำนักงานการศึกษาจังหวัดเพชรบุรี, คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา, (2522), หน้า 25-26,

2. หลักประชาธิปไตย ที่ควรนำมาใช้ในการบริหารโรงเรียน และความสัมพันธ์ระหว่าง การเรียนการสอน การปกครองนักเรียน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับท้องถิ่น

3. ขอบเขตประชาธิปไตยและรากฐานประชาธิปไตย อันประกอบด้วยหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในสังคม เช่น การมีภาระหน้าที่ทางด้านการปกครอง เสรีภาพทางศาสนา สิทธิมนุษยชน รวมทั้งรักษาระเบียบประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงาม สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมไทย

4. วิธีการถ่ายทอดส่งเสริมความคิดเห็นและความเข้าใจของประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวกับการปกครองและชีวิตความเป็นอยู่ในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยดียิ่งขึ้น¹

ในเรื่องเดียวกันนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทของครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ 3 ประการดังนี้²

1. บทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521
2. บทบาทในด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เพื่อเสริมสร้างการทำงานในระบบประชาธิปไตย
3. บทบาทในด้านการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

¹ อนุ แสงศักดิ์, "การศึกษากับประชาธิปไตย," ประมวลบทความเกี่ยวกับการมัธยมศึกษา (กรมวิสามัญศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ, 2513), หน้า 53-54,

² สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา, หน้า 138-139,

บทบาทในการจัดกิจกรรมของครูดังกล่าว จะช่วย เสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพ
 ประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นแก่นักเรียนประถมศึกษา ตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการการประ
 ถมศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ คือ

✓ คารวะธรรม ได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกันทางด้านร่างกาย เคารพซึ่งกันและกัน
 ทางวาจา เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกฎ เกณฑ์ของกลุ่มและสังคม

✓ สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมมือในการทำงาน ซึ่งหมายถึง การร่วมกันในทาง
 กำลังกาย การร่วมกันทางจิตใจ ร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

✓ ปัญญารธรรม ได้แก่ การรู้จักใช้สติปัญญา ความคิด มีเหตุผล¹

ความคาดหวังที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ประสงค์ที่จะให้
 นักเรียนประถมศึกษามีพฤติกรรมประชาธิปไตยตาม เกณฑ์ที่กำหนดไว้ ครูโรงเรียนประถมศึกษา
 จึงมีบทบาทสำคัญทั้งทางตรงและทางอ้อม ในการวางรากฐานและ เสริมสร้างค่านิยมและ
 บุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่เยาวชนของชาติ ครูควรมีความรู้ ความเข้าใจในบทบาทของ
 ตนเอง ศึกษาแนวทางในการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อ
 ช่วยให้การพัฒนาผล เมืองของประเทศได้บรรลุผลตามนโยบายของรัฐในการสนับสนุนและ เสริม
 สร้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทของครูตามการรับรู้ของ
 ตนเองในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษา เขต
 การศึกษา 6 เพื่อนำแนวความคิดพื้นฐาน ตลอดจนปัญหาและแนวทางในการดำเนินการใน
 เรื่องนี้ ไปพิจารณาปรับปรุงบทบาทของครูในการ เสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย

¹ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 82,

ให้นักเรียนประถมศึกษา ให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงการสนับสนุนกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษา ตามการรับรู้ของตนเอง
2. เพื่อ เปรียบ เทียบบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาบทบาทของครูตามการรับรู้ของตนเองในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษา เขตการศึกษา 6 ทั้งที่เป็นบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวัง โดยมีขอบเขตดังนี้

1. ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษาในเขตการศึกษา 6 คือ จังหวัด ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทองและอุทัยธานี
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ระดับการศึกษา ขนาดโรงเรียน
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษา แบ่งเป็น 3 ด้านคือ
 - 2.2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา

2.2.2 ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

2.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

ได้กำหนดขั้นตอนและวิธีดำเนินการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย
3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) คือสุ่มประชากร 15 อำเภอ ใน 7 จังหวัดของเขตการศึกษา และสุ่มตัวอย่างครูจากอำเภอที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยสุ่มเทียบ เป็นสัดส่วนกับจำนวนครูทั้งหมดของแต่ละจังหวัด ได้กลุ่มตัวอย่างรวม 378 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ลักษณะแบบสอบถามประเมินค่า ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามประเมินค่าเกี่ยวกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทที่คาดหวังของครูในการเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้นักเรียนประถมศึกษาในด้าน การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ด้านการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และด้านการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางในการเสริมสร้างค่านิยม และบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่าและปลายเปิด

การสร้างแบบสอบถาม ได้จากการศึกษา เอกสาร หนังสือ วารสาร นโยบายนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งได้อาศัยโครงการส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม ต่อจากนั้น นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ปรึกษาอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ทั้ง 2 ท่าน และนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน ตรวจสอบแก้ไขความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และข้อบกพร่อง หลังจากนั้นจึงนำไปทดลองใช้กับครูโรงเรียนประถมศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นฉบับที่สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างแยกออกเป็น 2 ส่วน โดยขอความร่วมมือจากสำนักงานการศึกษาอำเภอให้ส่งและ เก็บรวบรวมข้อมูลคืนให้ส่วนหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งผู้วิจัยส่งและรับคืนด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ โดยการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิม เลขคณิต (\bar{X}) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยด้วยการทดสอบค่าที (t-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบตัวประกอบเดียว (One-Way ANOVA) และตามด้วยการทดสอบตัวแปรพหุคูณโดยใช้วิธีของ Newman Keuls Method เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญแล้วจึงนำเสนอในรูปตารางและความเรียง

คำจำกัดความ

บทบาท หมายถึง การกระทำและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมทั้งการปฏิบัติกิจกรรมที่ครูควรกระทำ

บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การปฏิบัติและการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษาของครูที่ได้กระทำแล้วและกำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน

บทบาทที่คาดหวัง หมายถึง สภาพการปฏิบัติและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตยให้แก่นักเรียนประถมศึกษาของครู อันเป็นลักษณะอุดมคติของครูที่ควรกระทำ

การเสริมสร้าง หมายถึง วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศ เพื่อให้นักเรียนและชุมชน เกิดค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย

ค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย หมายถึง ความคิด ความเชื่อในสิ่งที่มีคุณค่าหรือสังคมเห็นว่ามีความดี โดยมีลักษณะนิสัย ท้าที่ การกระทำที่ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ คือ

การระบธรรม ได้แก่

- เคารพซึ่งกันและกันทางกาย
- เคารพซึ่งกันและกันทางวาจา
- เคารพสิทธิของผู้อื่น
- เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- เคารพกฎเกณฑ์ของกลุ่มและสังคม

สามัคคีธรรม ได้แก่ การร่วมกันในการทำงาน ซึ่งหมายถึง

- การร่วมกันในทางกำลังกาย
- การร่วมกันทางจิตใจ
- การร่วมกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม

ปัญหาธรรม ได้แก่

- การรู้จักใช้สติปัญญา ความคิด มีเหตุผล

ครู หมายถึง ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 6

เขตการศึกษา 6 หมายถึง จังหวัดต่าง ๆ ภายในเขตตามที่กระทรวงศึกษาธิการ
ได้แบ่งส่วนราชการไว้ ประกอบด้วย 7 จังหวัด คือ จังหวัดชัยนาท พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี
สระบุรี สิงห์บุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่า คำตอบที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของครู
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นคำตอบที่
เชื่อถือได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงบทบาทในการปฏิบัติจริง และทราบระดับความคาดหวังของครูในการ
เสริมสร้างค่านิยมและบุคลิกภาพประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา เพื่อเป็นแนวทาง
ในการปรับปรุงบทบาทในการปฏิบัติงานของครูในเรื่องนี้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เป็นประโยชน์ต่อสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวง
ศึกษาธิการ ในการปรับปรุงกิจกรรม และกำหนดบทบาทของครูในการเสริมสร้างค่านิยม และ
บุคลิกภาพประชาธิปไตย ให้แก่นักเรียนประถมศึกษา
3. เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษา เพื่อเป็น
กระบวนการพัฒนาการเมืองและการปกครองในระบบประชาธิปไตย
4. เป็นประโยชน์และแนวทางในการศึกษารวิจัยของผู้ที่สนใจต่อไป